

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

Филолошко-уметнички факултет Крагујевац
СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са XIV међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25–27. X 2019)

Књига Пи

**ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ
&
ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: ИНТИМНО У УМЕТНОСТИ И КУЛТУРИ**

Уређивачки одбор

Мр Зоран Комадина, редовни професор (декан), Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Милош Ковачевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Драган Бошковић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Бранка Радовић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Биљана Мандић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет Крагујевац
Др Јелена Атанасијевић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Анђелка Пејовић, редовни професор, Филолошки факултет, Београд
Др Владимир Поломац, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Никола Бубања, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Часлав Николић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Мирјана Мишковић Луковић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Катарина Мелић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
Др Персида Лазаревић ди Ђакомо, редовни професор, Универзитет „Г. д Анунцио”, Пескара, Италија
Др Ала Татаренко, ванредни професор, Филолошки факултет Универзитета „Иван Франко”, Лавов, Украјина
Др Зринка Блажевић, редовни професор, Филозофски факултет, Загреб, Хрватска
Др Миланка Бабић, редовни професор, Филозофски факултет, Универзитет Источно Сарајево, Босна и Херцеговина
Др Михај Радан, редовни професор, Факултет за историју, филологију и теологију, Темишвар, Румунија
Др Димка Савова, редовни професор, Факултет за словенску филологију, Софија, Бугарска
Др Јелица Стојановић, редовни професор, Филозофски факултет, Никшић, Црна Гора

Уредник

Проф. др Биљана Мандић
Проф. др Јелена Атанасијевић

Рецензенти

Снежана Николајевић, редовни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Ира Проданов, редовни професор, Академија уметности у Новом Саду
Биљана Павловић, редовни професор, Учитељски факултет у Призрену – Лепосавић
Зоран Божанић, ванредни професор, Факултет музичке уметности у Београду
Марија Ђирић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Сања Радиновић, ванредни професор, Факултет музичке уметности у Београду
Јасна Вељановић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Невена Вујошевић, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Јелена Бечанин, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Кристина Парезановић, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
Владимир Трмчић, доцент, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Др Данијела М. Димковић, доцент, Факултет примењених уметности Универзитета у Београду
Др Дијана Метлић, ванредни професор, Академија уметности Универзитета у Новом Саду
Др Милан Д. Максимовић, доцент, Архитектонски факултет Универзитета у Београду
Владимир М. Ранковић, ванредни професор, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу
Др Саша Ж. Радовановић, доцент, Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

О ТРОКЊИЖЈУ СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

На Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу по традицији се последњег октобарског викенда одржава међународни научни скуп *Српски језик, књижевности, уметности*. Овога пута то је био XIV скуп, а одржан је 25–27. 10. 2019. године. На овом дводневном научном скупу са рефератима је учешће узело 185 филолога из земље и иностранства, и то 169 из земље и 16 из иностранства (Хрватске, БиХ, Италије, Бугарске и Црне Горе).

Скуп је имао четири тематске целине или секције: лингвистичку, књижевнокултуролошку и две уметничке: музиколошку и секцију примењене и ликовне уметности.

А) Лингвистичка секција скупа. На XIV међународном научном скупу *Српски језик, књижевности, уметности*, лингвистичка тема скупа била је *ЕКСПРЕСИВНОСТ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ*. Та тема представља део проблематике која се истражује на пројекту *178014: Динамика циркуларности савременог српског језика*, који се у оквиру основних истраживања изводи на ФИЛУМ-у, а финансира га Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Циљ је био да се расветли експресивна страна језичких јединица или самога српског језика, или српског језика у саодносу с другим страним језицима.

Тема *Експресивности у српском језику* подразумевала је анализу питања у оквиру дванаест подтематски извојених целина: 1. Експресивност као језичка и стилистичка категорија; 2. Афективност и експресивност; 3. Експресивне јединице на сваком од нивоа језичке анализе: на фонолошком, морфолошком (уже морфолошком, творбеном, и морфемском), лексичком, фразеолошком, синтагматском, реченичном и текстолошком нивоу; 4. Експресивност као стилематичка и стилогена карактеристика језичких јединица; 5. Експресивност у појединим функционалним стилевима (посебно књижевноуметничком и разговорном) и њиховим жанровима; 6. Експресивне јединице у контрастивној анализи; 7. Питања превођења експресивних језичких јединица; 8. Експресивност у дијакрији; 9. Експресивност у нестандартним идиомима: у дијалекту, жаргону, аргоу, супстандарду...; 10. Експресивност и интимност; 11. Мали (лични) жанрови: стих, реченица, фраза, потпис, строфа / виртуелни микрокњижевни текстови: посвете, СМС, вајбер поруке, мејлови, емотикони, пасворди...; 12. Деминутиви, хипокористици, тепања, умањивање речи, музика слова, звучне слике (шапат, шушкање, вибрирање), оноματοпеје, меке и тврде речи, нежне и грубе речи, интерпункција (тачке, запете, ускличници, дијакритички знаци, цртице), иницијали, мали бројеви (децимале).

У обради различитих питања које подразумевају наведене подтеме било је пријављено 47 реферата, од којих су 42 поднесена на скупу. Референти су били лингвисти из свих универзитетских центара Србије, са института, али и из Босне и Херцеговине и Бугарске.

Б) Књижевнокултуролошка секција скупа за тему је имала *ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: Интимно у књижевности и култури*. Овим скупом отворена је први пут на нашим просторима ова изузетно занимљива и далекосежна тема. Тема је обухватила различита питања, од културолошких до књижевнотеоријских, од антрополошких до филозофских и теолошких, од друштвених до хуманистичких

артикулација феномена интимног и интима – до иманентне књижевнокултуролошке артикулације интимног, утеловљеног у малим стварима, њиховог психолошког и друштвеног смисла, и симболичког, културолошког, правног и теолошког места интима унутар Западног света. Циљ је био да се дата књижевна научна и културолошка проблематика научноистраживачки осветли, не би ли се темом одређени аспекти истраживања смисла и идентитета интима/малих ствари и њихове позиције у културолошким или наративним дискурсима дијахронијски и синхронијски контекстуализовали и преиспитали, као и не би ли се одредило која су даља теоријско-културолошка и књижевнотеоријска интересовања за проучавање овог феномена. Тема и овогодишњег књижевнокултуролошког дела скупа представља део проблематике која се истражује на пројекту 178018: *Друштвене кризе и савремена српска књижевности и култура: национални, регионални, европски и глобални оквир* Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

У разради дате опште теме био је пријављен 81 учесник, међу којима су били и скоро сви истраживачи са пројекта 178018. Од 81 пријављеног реферата на скупу је поднесено 80, од којих је 9 било из иностранства (Италија, Хрватска, Црна Гора, БиХ).

В) Музиколошка секција скупа. Тема музиколошког дела скупа била је *ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ*. Циљ теме подразумевао је анализу експресивног и интимног у медијском, теоријско-аналитичком и музичко-педагошком простору разматрања.

Обрада теме *Експресионизам и интимности у музици*, у програму скупа била је замишљена кроз анализу двадесет и једне подтеме: 1. Експресионизам у музици; 2. Експресивност у музичкој теорији: реторика и музика, учење о афектима, експресивна улога хармоније, средства динамизације музичке форме; 3. Експресивност и интимност у музичком стваралаштву; 4. Експресија у музичком извођењу; 5. Утицај текста на експресивност вокалне и вокално-инструменталне музике; 6. Однос субјективног и објективног код извођења музичког дела; 7. Минијатуре и интимност у музици; 8. Аналитички изазови; 9. Музичко-педагошка експресивност и интимност; 10. Експресивност у наставном садржају; 11. Експресивност и интимност у народној музичкој традицији; 12. Педагошки изазови; 13. Музика као експресивни елемент медија; 14. Експресивност у медијским формама музике; 15. Експресивност примењене музике; 16. Интимност, сан, сањарије, фантазија/имагинација у медијском пољу музике; 17. Мала бића и мале ствари у медијским формама музике; 18. Интердисциплинарни контексти: музика и друге уметности; 20. Музика и медији и 21. Јубилеји.

За анализу опште теме – *Експресионизам и интимности у музици* – пријављено је 26 реферата и 28 учесника. На самом скупу изложен је двадесет и један реферат, а референти пријављених радова били су истакнути теоретичари музике, музички педагози, музиколози и етномузиколози са Универзитета у Крагујевцу, Универзитета уметности у Београду, Универзитета уметности у Нишу и Универзитета у Приштини – Косовска Митровица.

У рефератима су обрађивани различити аспекти експресивног и интимног у простору музичке форме, музичког жанра, медија, музичке теорије и музичке педагогије. Изостављајући чињенице да је *експресивно* и *интимно* иманентно садржано у свим сферама музичке уметности, задата тема отворила је велики број питања, али и понудила доста нових научних одговора. Сви реферати презентовани су на високом аналитичком нивоу и значајно ће допринети даљем развоју медијских, теоријских и педагошких музичких дисциплина.

В) Секција примењене и ликовне уметности. Тема ове секције била је *ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: Интимно у уметности и култури*, и обухватила је питања из различитих области: од архитектуре, значајних грађевина и споменика културе са аспекта интимности и симболике, урбанистичко-архитектонских комплекса, делова града и појединачних аспеката у дизајнирању простора до поезије, сликарства и стваралаштва еминентних аутора. У обради теме учествовало је 20 истраживача са радовима из историје уметности и архитектуре, од којих је један из иностранства (Хрватска).

Референти су општу тему анализирали кроз различите научне аспекте и методе истраживања. Поједине теме су презентовале различита тренутна достигнућа у уметности и култури кроз интересантна запажања интертекстуалности. Сам дискурс дигиталне презентације уметничких поставки и утицај стваралаштва појединачних аутора у области сликарства указали су на савремени ток уметности. Поменуте су архитектонске методе и пројектантски модули у дефинисању интимног кода у реализацији грађевинског склопа. Презентација значајних ремек-дела у области архитектуре приказују генезу савременог стваралаштва.

Сви представљени радови били су врло квалитетни и научно утемељени и биће од великог значаја за систем науке и истраживања у области уметности и архитектуре, будући да ће веома обогатити теоријска научно-уметничка истраживања у овој области.

Крађујевац, септембар 2020. године

Уредништво

О ТРЕЋОЈ, УМЕТНИЧКОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ

Музиколошки део четрнаестог међународног научног скупа *Српски језик, књижевност, уметност*, под називом *Експресивност и интимност у музици*, обележили су разнолики радови излагани током два дана. Организован кроз три радне секције – медијску, педагошку и теоријску, рад музиколошког дела скупа усмерио се ка обради следећих подтема: „Музика као експресивни елемент медија”, „Музичко-педагошка експресивност и интимност” и „Експресивност и интимност у музичком стваралаштву”.

Без обзира на то што су експесија и интимност иманентна својства музичке уметности, приложени радови су овогодишњу тему сагледали из угла који је ту свеприсутан, свакодневан, а кога често не примећујемо, па можда и не вреднујемо у довољној мери. Различити облици музичког израза, изражавања, изразитости, изражајности, успели су да динамизирају све обрађиване теме на начин да у сваки рад имплементирају специфичну упечатљивост. Упечатљивост радова је таква и толика да је креиран текстуални ареал, у коме је свеприсутно експресивно, на лак и близак начин, креирало интимне релације у медијској, теоријској и педагошкој сфери на близак и „пријатељски” начин.

У оквиру свих секција изложено је двадесет и шест радова, које су презентovali излагачи из различитих академских заједница. Поред представника града домаћина, ове године су то биле колеге из Београда, Ужица, Приштине/Лепосавића, Јагодине, Ниша, Крушевца, Гроцке и Звечана. Као и свих протеклих година, и овога пута су реферати представљени на високом аналитичком нивоу, а њих седамнаест се презентује широј научној јавности.

У секцији **Примењена и ликовна уметност**, представљени су радови из Историје уметности и Архитектуре са темом ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: интимно о уметности и култури. Укупно је учествовало 15 учесника, од којих 1 из иностранства (Хрватска) и објављено је 10 радова. Референти потичу из академских институција у Београду, Крагујевцу, Новом Саду, Јагодини, Косовској Митровици и Загребу. Обрађене су теме из различитих уметничких области које су међусобно повезане основном поруком о Интимном у уметности и култури и одговорено је на постављену тему кроз различите аспекте, а са подтемама -*Интимно у уметности, Интимно у архитектури, Елементи-дизајнеријер, Естетика простора, Естетика у уметности, Индивидуализација у настави, Неформално образовање, Интердисциплинарне уметности и Миграције*. Радови су постављени квалитетно и иноваторски, на основама савремених методологија, а аутори су јасно одговорили на представљене теме истраживања, које ће значајно обогатити теоријска научно-уметничка истраживања у овој области.

САДРЖАЈ

О ТРОКЊИЖЈУ СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА
СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТИ / 5

О ТРЕЂОЈ, УМЕТНИЧКОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА СА XIV МЕЂУНАРОДНОГ
НАУЧНОГ СКУПА СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ / 9

ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ

Силвана П. ГРУЈИЋ

АУДИО-ВИЗУЕЛНА ЗБИРКА *NEW EUROPEAN SONGBOOK*
- НОВА ЕВРОПСКА ПЕСМАРИЦА КАО МЕДИЈСКИ
ФОРМАТ НАРАЦИЈЕ И ЕКСПРЕСИЈЕ / 17

Зорица Б. МИТЕВ ВОЈНОВИЋ

ОПЕРА *ПЛАШТ* ЂАКОМА ПУЧИНИЈА
ИЗ ВИЗУРЕ ДИРИГЕНТА / 25

Ерна Б. ДЕЛИЋ

РОМЕО + JULIET – 'ХИПНОГЕНА ПРИЗМА' ЛУРМАНА
КРОЗ ШЕКСПИРА ДО ВАГНЕРА / 35

Маја В. РАДИВОЈЕВИЋ СЛАВКОВИЋ

УМЕТНОСТ У СНОВИМА/СНОВИ У УМЕТНОСТИ:
ВЛАДАН РАДОВАНОВИЋ И „МАЛО ВЕЧНО ЈЕЗЕРО” / 43

Катјарина Д. ЛАЗАРЕВИЋ СРЕТЕНОВИЋ

ПОРТАЛ КАО ДИНАМИЧКИ АРХИВ
– АНАЛИЗА САДРЖАЈА МУЗИКЕ НА ПОРТАЛИМА
„РИТАМ ГРАДА” И „ИКРАГУЈЕВАЦ” / 53

Дина Д. ВОЈВОДИЋ

НЕКОЛИКО АНАЛИТИЧКИХ ПРИСТУПА
ПЕТРА БИНГУЛЦА ИЗ ЦИКЛУСА *60 ЕМИСИЈА* / 61

Биљана Љ. МАНДИЋ

МОДЕРНИЗАЦИЈА ОСНОВНОШКОЛСКИХ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ
МУЗИЧКА КУЛТУРА (2017–2019):
НОВИ ПЕДАГОШКИ ИЗАЗОВ / 67

Биљана М. ПАВЛОВИЋ

ОБРАДА ОСМЕ РУКОВЕТИ СТЕВАНА МОКРАЊЦА
ПО МОДЕЛУ ИНТЕГРАТИВНЕ НАСТАВЕ / 83

Ивана М. МИЛИЋ

МЕТОДИЧКИ АСПЕКТИ ПРИМЕНЕ АНИМИРАНИХ
ФИЛМОВА У МУЗИЧКОМ ВАСПИТАЊУ / 97

Катјарина Р. СТАНОЈЕВИЋ

Нађаша М. ВУКИЋЕВИЋ

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ И ЛИКОВНИ ИЗРАЗ ДЕЦЕ
ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА / 109

Ирена Р. СТАНИШИЋ
Власиша М. ЛИПОВАЦ
НАРОДНА ПЛЕСНА АКТИВНОСТ – КОРАЦИ „МОРАВЦА”
У РАДУ СА ДЕЦОМ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА / 123

Данијела Д. ЗДРАВИЋ МИХАИЛОВИЋ
САВРЕМЕНА РОМСКА МУЗИЧКА ПРАКСА У НИШУ / 135

Зоран Ж. БОЖАНИЋ
ПРОБЛЕМИ У РАДУ НАСТАВНИКА ПОЧЕТНИКА
НА ПРЕДМЕТУ КОНТРАПУНКТА
У СРЕДЊОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ / 145

Невена Ј. ВУЈОШЕВИЋ
ПОГЛЕД КРОЗ КЉУЧАОНИЦУ: МИНИМАЛИСТИЧКИ
ПОТПИС ВЛАДИМИРА ТРМЧИЋА У ПЕТ ХАИКУ ПЕСАМА
ЗА ФЛАУТУ, ВИОЛОНЧЕЛО И ХАРМОНИКУ / 153

Јелена М. МЛАДЕНОВСКИ
ЦВЕЋЕ У РУХУ МУЗИКЕ
У МИНИЈАТУРАМА ОП. 85 ЈАНА СИБЕЛИЈУСА / 165

Марија К. ТАНАСКОВИЋ
ЕКСПРЕСИВНОСТ У ДЕЧЈЕМ МУЗИЧКОМ СТВАРАЛАШТВУ И
ИЗВОЂАШТВУ ИНСПИРИСАНОМ ДЕЛИМА ПОЛА КЛЕА / 177

Мирко Р. ЈЕРЕМИЋ
МОБИЛНЕ (МУЗИЧКЕ) АПЛИКАЦИЈЕ И ЊИХОВА УПОТРЕБА У
НАСТАВИ СОЛФЕЂА И МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ У ОСНОВНОЈ ШКОЛИ / 189

ТАКО МАЛЕ СТВАРИ: ИНТИМНО О УМЕТНОСТИ И КУЛТУРИ

Дијана Лј. МЕТЛИЋ
ILUSTROVANA IZDANJA LIONSKE IZDAVAČKE KUĆE LARBALÈTE
У КЊИЖЕВНОМ LEGATU LJUBICE CUCE SOKIĆ / 209

Вања Р. СПАСЕНОВИЋ
Ивана М. РАКОЊАЦ
АТМОСФЕРСКА ЦЕЛИНАСКАДАРСКЕ УЛИЦЕ У БЕОГРАДУ / 219

Ивана М. РАКОЊАЦ
Бојана М. ЈЕРКОВИЋ-БАБОВИЋ
ФЛЕКСИБИЛНОСТ КАО АСПЕКТ ФЛУИДНОСТИ ГРАНИЦЕ:
ИНТИМНИ ОДНОС КОРИСНИКА И ОТВОРЕНОГ
ЈАВНОГ ПРОСТОРА / 231

Dragana M. VASILJEVIĆ-TOMIĆ
Aleksandra P. UGRINOVIC
INTERPRETACIJA KAO IDEOLOŠKI NARATIV:
PARTENON VS NOVI AKROPOLJSKI MUZEJ / 243

Јелена В. АТАНАСИЈЕВИЋ
Драган Н. МАРЧЕТИЋ
ИНТИМНО У АРХИТЕКТУРИ
КЉУЧНИ АСПЕКТИ У ДИЗАЈНИРАЊУ ПРОСТОРА / 255

Бојана М. ЈЕРКОВИЋ-БАБОВИЋ

Небојша С. ФОТИРИЋ

КОНТЕКСТ УМРЕЖЕНОСТИ И ТЕРМИНАЛ-АРХИТЕКТУРА:

ПОЗИЦИЈА АРХИТЕКТОНСКЕ ФОРМЕ У ПРОСТОРИМА

ТОКОВА САВРЕМЕНОГ ГРАДА / 265

Нега Н. РАДОИЧИЋ¹

ИНТЕРТЕКСТУАЛНОСТ У ДИГИТАЛНОЈ ИНСТАЛАЦИЈИ КРИСА

МАРКЕРА СЛИКЕ НА ИЗЛОЖБИ, ИЗ 2008. ГОДИНЕ / 281

Др Војислав Л. ИЛИЋ

Тамара М. СТОЈАНОВИЋ-ЂОРЂЕВИЋ

ИНДИВИДУАЛИЗАЦИЈА У НАСТАВИ ЛИКОВНЕ КУЛТУРЕ -

УЧЕЊЕ УМЕТНОСТИ НА ОСНОВУ СЛОБОДНОГ ИЗБОРА / 293

Миа М. АРСЕНИЈЕВИЋ

НЕЖНО И ЧВРСТО: ИНТИМНИ СВЕТ ГОРДАНЕ КАЉАЛОВИЋ / 307

Suzana J. MARJANIĆ

МЕТЛА, PARTVIŠ I SINGERICA U IZVEDBENIM

UMJETNOSTIMA RH SCENE / 315

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са XIV међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25–27. X 2019)

Књига III

**ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ
У МУЗИЦИ
&
ТАКО МАЛЕ СТВАРИ:
ИНТИМНО У УМЕТНОСТИ
И КУЛТУРИ**

Уредници

Проф. др Биљана Мандић
Проф. др Јелена Атанасијевић

Крагујевац, 2020.

Ивана М. РАКОЊАЦ¹
 Бојана М. ЈЕРКОВИЋ-БАБОВИЋ

*Универзитет у Београду
 Архитекционски факултет
 Депаршман за Архитектуру*

ФЛЕКСИБИЛНОСТ КАО АСПЕКТ ФЛУИДНОСТИ ГРАНИЦЕ: ИНТИМНИ ОДНОС КОРИСНИКА И ОТВОРЕНОГ ЈАВНОГ ПРОСТОРА²

Флуидност границе, са аспекта флексибилности, манифестује се кроз динамички доживљај архитектонских и амбијенталних вредности простора у току кретања. Флексибилност границе наглашена је сукобима који се дешавају када се два простора боре за исту контуру, а испољена је кроз степен интимности који диктира ограничења која одређују хијерархију приватности простора. Циљ рада представља испитивање интимног односа корисника и простора кроз анализу флексибилности границе отвореног јавног простора града у складу са савременим ритмом живота у урбаном контексту. Посебан фокус је на преиспитивању релације између токова културе, друштвених потреба и промена ритма живота у савременом добу, као и њихове рефлексije на активности у оквиру отвореног јавног простора. Трансформација стила живота кроз време остварује утицај на флексибилност граница и доживљајне вредности отворених јавних простора, као и на смену активности у оквиру простора. Овај став се преиспитује кроз студију случаја стамбеног насеља на београдском приобаљу, пројектованог под утицајем идеологије социјализма. Тежиште истраживања је на испитивању доживљајних искустава савременог корисника некадашњих простора заједнице као производа друштвено-политичких образаца времена у којем су изграђени.

Кључне речи: кретање, ток, архитектонске вредности, амбијенталне вредности, стил живота

Увод

Рад представља наставак истраживања на тему границе отворених јавних простора, разматрајући концепт флуидности у архитектури као оквир за испитивање доживљаја архитектонских и амбијенталних вредности простора. Допринос овог истраживања огледа се у потенцијалима унапређења и трансформације постојећих јавних простора, насталих под утицајем идеологије социјализма, кроз аспект флексибилности границе, са тежњом прилагођавања токовица развоја савременог града.

Савремени контекст одликују процеси константних трансформација елемената градске структуре у нове квалитете који делују на искуства корисника о простору и остварују утицај на промене њихових доживљаја окружења. Интерпретација доживљајних потенцијала простора условљена је чулним

1 i.rakonjac@arh.bg.ac.rs

2 Рад је реализован у оквиру пројеката Министарства просвете, науке и технолошког развоја, сектор за развој и високо образовање: Национални пројекат III-43007, „Истраживање климатских промена и њиховог утицаја на животну средину: праћење утицаја, адаптација и ублажавања”, потпројекат „Утицај климатских промена на планирање урбаног и руралног развоја у циљу очувања животне средине” и TR36034 „Истраживање и систематизација стамбене изградње у Србији у контексту глобализације и европских интеграција у циљу унапређења квалитета и стандарда становања”.

вредностима флуидности границе отвореног јавног простора, које се испољавају кроз аспект флексибилности. Наведена претпоставка биће проверена методом критичке анализе теоријског концепта флуидности у архитектури, кроз студију случаја стамбеног насеља насталог током периода социјализма. Концепт флуидности границе биће проверен анализом динамичког доживљаја архитектонских и амбијенталних вредности простора у току кретања. Основни циљ рада представља испитивање интимног односа корисника и простора кроз анализу флексибилности границе отвореног јавног простора града у складу са савременим ритмом живота у урбаном контексту. У првом делу рада представљена је теоријска основа истраживања, као и осврт на стил живота у Београду након Другог светског рата до данас. Други део рада презентује студију случаја београдског приобаља. Ово подручје обухвата сплет различитих културно-историјских токова града. Анализирана зона београдског приобаља обухвата део општина Стари град, Отворене блокове стамбеног насеља на Дорћолу. Кроз студију случаја преиспитује се утицај трансформације стила живота на флексибилност граница и доживљајне вредности отворених јавних простора насталих под утицајем идеологије социјализма.

Претходним истраживањима испитан је и дефинисан утицај границе на обликовање корисничког доживљаја амбијенталних и архитектонских вредности отвореног јавног простора у оквиру сложеног савременог контекста града (Ракоњац, Јерковић-Бабовић 2019). Ослањајући се на дефиницију границе отвореног јавног простора као *механизма за формирање ограничења која одређују хијерархију приватности простора*, успоставља се основни став према усвајању аспеката помоћу којих је могуће анализирати ову границу. Испитивањем границе, кроз концепт флуидности у архитектури, дефинисани су аспекти континуалности, пропустљивости и флексибилности, којима је могуће истражити разноликост доживљаја динамике окружења. Потенцијал флуидности границе испољен је кроз кретање посматрача и поимање вредности граница у оквиру сложених урбаних односа града. Флуидност границе, кроз кинестетичко искуство, одређује континуитет који доприноси перцептивном јединству контекста и амбијенталних вредности. Аспект континуалности дефинисан је кроз концепт тока у архитектури, док одражава последицу асимилације токова из окружења у дефинисану структуру границе. Са друге стране, аспект пропустљивости одликује дијалектички однос оградавања и преплитања. Доживљајна својства флуидности границе могуће је испитати анализом степена интеракције, док је аспект флексибилности одређен механизмом формирања ограничења која одређују хијерархију приватности простора. Остваривање жељеног нивоа приватности у оквиру простора наглашено је интеграцијом функционалне и физичке структуре простора. Сет параметара, који имају утицај на перцепцију простора у овом раду, биће испитан са аспекта флексибилности границе.

Флексибилност

Отворени јавни простор града представља место на којем се одвија јавни живот града – простор друштвене интеракције, преплитања и комуникације, односно место размене информација кроз друштвене контакте (Лукаиту-Сидерис, Банерџи 1998). Велики значај за егзистенцију јавног простора имају корисници који својим активностима доприносе стварању амбијента. Јавни живот подразумева комуникацију, како корисника простора међу собом, тако и њихову

комуникацију са простором. Међутим, степен комуникативности у простору условљен је наменом и физичком структуром простора, јер „урбани простори, као и свако друго место, ипак су условљени изграђеном формом граница” (Норберг-Шулц 1990: 55). Јавни простор представља део градске структуре који одликује дефинисани однос између отвореног простора и грађевина које га окружују, са једне стране, док, са друге стране, корисници, својим активностима, доприносе изградњи идентитета простора (Ракоњац 2016). Имајући у виду наведено, разумевање отвореног јавног простора и природе његових граница могуће је сагледати разлагањем укупног феномена отвореног јавног простора са становишта форме, функције и комуникације (корисника) у оквиру тог простора.

Флексибилност границе наглашена је сукобима који се дешавају када се два простора боре за исту контуру (Занини 2002, Леонтијадис 2011), а испољена је кроз степен интимности који диктира ограничења која одређују хијерархију приватности простора. Поменути сукоб чини границу врло нестабилном и променљивом, чиме је наглашена континуирана потреба границе за еволуцијом. Тежња границе за трансформацијом испољена је кроз својство флексибилности. Границе, у оквиру сложених урбаних односа града, без обзира на то да ли поседују физичке манифестације или су дефинисане друштвеним нормама, доживљавају се као просторне, јер имају улогу разграничавања простора различитих карактера (Ракоњац, Јерковић-Бабовић 2019). Опажајна својства границе отвореног јавног простора дефинисана су њеном променљивошћу, релативношћу, одређена су кроз дифузност и дијалектичност. Ова граница не може бити перцепирана као једнозначна линија, већ представља подручје чије ивице нису дефинисане и апсолутне.

Корисник отвореног јавног простора формира представе окружења у односу на релације приватно–јавно, споља–унутра, отворено–затворено, примерено–непримерено, доступно–недоступно. Поменуте релације одређују граничне позиције у доживљају карактера окружења, што се одражава на ритам активности у оквиру отвореног јавног простора. Савремени токови културе усмеравају ритам активности. Однос архитектуре и културе у просторном смислу одређује артикулацију токова с обзиром на то да просторе јавне намене карактерише спонтаност употребе, густина интеракција, мултифункционалност и мултикултуралност (Кастелс 1996). Осим значења физичког кретања, ток представља и динамично искуство архитектонских и амбијенталних вредности, које сачињава мултивалентна серија доживљаја и праваца (Ракоњац, Јерковић-Бабовић 2019). Питање флексибилности границе, у складу са комуникационим значењима простора, разматра се у односу на флуидне квалитете који афирмишу токове, кретања и догађаје насупрот статичности изграђеног окружења. Кретањем посматрача остварује се јединство статичних и динамичких аспеката архитектуре асимилацијом токова окружења кроз фузију изграђене структуре, активности и догађаја, чиме је наглашено својство флексибилности границе отвореног јавног простора. Флексибилност границе огледа се у њеној могућности да одговори на потребе корисника у вези са остваривањем жељеног нивоа приватности у оквиру простора. Усмеравање активности могуће је остварити степеновањем простора, формирањем ограничења кретања, приступачности, као и физичког и визуелног контакта. Манифестације овог механизма за дефинисање зона различитих степена (нивоа) приватности, које дефинишу и просторе различитих амбијенталних вредности, огледају се у постојању аркада, колонада или других врста протективних елемената; пролаза, пасажа или продора кроз грађену структуру; материјализације фасада, итд.

Контекст истраживања и студија случаја

У раду су представљени доживљајни потенцијали флуидности граница некадашњих простора заједнице, пројектованих у доба социјализма на просторима Србије. Аспект флексибилности ових граница испитан је кроз активности корисника у оквиру отворених јавних простора и њихов утицај на формирање хијерархије зона приватности. Преиспитивањем ритма активности корисника у савременом добу, успостављена је релација образаца културе у периоду изградње објеката (стамбених четврти), друштвених и културолошких потреба и њихових промена у складу са обрасцима стила живота данас. Поменуте обрасце одликује променљивост у односу на историјске и друштвено-политичке услове који детерминишу начине и режиме коришћења простора.

Изградња социјалистичког друштва отпочиње непосредно после Другог светског рата и заснована је на критици традиционалног друштвеног концепта: „Уплив јавног у приватни живот постао је драматичан, а граница између њих се потирала” (Ристовић 2007: 445). Инвазија државе на породични живот, кроз идеологију и политику, за циљ је имала промену најинтимније сфере, а као носилац нових и пожељних вредности дефинисала се породица урбаног типа, на супрот породице са села. Велика стамбена насеља формирана су као последица потребе повећањем градског становништва. У овим насељима стил живота се заснивао на вредностима заједнице, кроз дефинисање простора који су представљали места сусрета приватног са јавним као и њихово граничење. Социјалистички систем продукције друштвеног живота и друштвених стандарда довео је до стварања универзалног животног простора заснованог на масовној изградњи и префабрикованом систему, као најекономичнијим и најрационалнијим за стварање високог стандарда и нове културе колективног становања (Ристић Трајковић et al 2015: 170). Уз изградњу нових стамбених насеља, између два рата, на просторима Југославије, циљ је био и успостављање новог стила живота и стандардизације стамбене архитектуре, уз изједначавање друштвених вредности и обезбеђивање сваком појединцу истих животних услова.

Стамбени блокови представљали су веома битне позиције за преношење и презентовање нових друштвено-политичких идеја, док је „амбијент стамбене архитектуре конституисан на ритуалима и рутинама свакодневног живота” (Ристић Трајковић et al 2015: 171). Нови концепт стамбене архитектуре промовисао је нови концепт свакодневног живота кроз вишечулно искуство нових амбијената насеља насталих у модернизму. Социјалистичка идеологија промовисала је идеје о модерном животу кроз трансформацију друштвених принципа и формирање новог животног стила посредством архитектуре.

У свом делу *Приватни животи код Срба у двадесетом веку*, Ристовић (2007: 5) наводи да се приватност као друштвена појава односи на „аутономију особе и њен избор у којој мери ће ступити у узајамни однос са својим друштвом, културним и историјским окружењем”. Трансформације односа приватно-јавно, кроз време, на простору Србије, одређене су како технолошким напретком, тако и економским условима који су пратили динамику честих ратова на овим просторима. Лефевр (Henri Lefebvre), у *Rhythm analysis, space, time and everyday life* (2004), назначавача да су насиље и ратови последица некомпатибилности друштвених ритмова насталих под утицајем различитих система рутина. У савременом добу, промена ритма свакодневице последица је убрзавања живота у оквиру урбаног контекста (Тофлер 1970). У раду *Future Shock – Discussing the Changing*

Temporal Architecture of Daily Life (Панцар 2010), трансформација употребе времена и дневног ритма кроз време представљена је анализом истраживања, започетих још почетком седамдесетих година прошлог века. На основу приказаног, може се донети закључак да радне активности постају доминантне у савременом животу. У овом раду је дефинисана промена архитектуре времена у савременом добу: (1) употреба времена постаје све више нерегулисана (*ad-hoc*); (2) употреба времена је свевише фрагментисана; (3) дневне активности се преклапају; (4) свакодневне активности и рутине се измештају са уобичајених простора на којима се одвијају; (5) циљеви и рационализација, која се постиже новим технологијама, не доводе до стварања слободног времена, већ наглашавају раст стандарда (Панцар 2010: 7).

У оквиру *The Rhythmanalytical Project*, Лефевр и Регулије (Catherine Régulier) истичу везу између свакодневног живота и ритма (Лефевр 2004: 71-83). Време свакодневице је подређено радним активностима у односу на друге аспекте свакодневице (време спавања и буђења, време оброка, приватног живота, интеракција, забаве, усмерености на место живљења). Свакодневни живот прожет је устаљеним ритмовима – дан и ноћ, месеци, годишња доба, као и биолошким ритмовима. Перцепција свакодневице представља интеракцију поменутих ритмова и процеса који се понављају и повезују са хомогеним временом. Ритам свакодневног живота условљен је наметањем друштвено-економске организације производње, потрошње, циркулације и станишта, док је време намењено социјалној интеракцији продукт друштва. Организација ритма свакодневног живота, са једне стране је веома интерна – персонална категорија, док је, са друге, веома екстерна – друштвена: „У савременом добу, сви раде исте ствари у готово исто време, али свака особа је заправо сама док ту активност обавља” (Лефевр 2004: 75). Дневне активности се умножавају и доводе до ремећења дневног ритма (*circadian rhythm*), где време обданице није довољно за обављање репетитивних активности, па се друштвене активности преливају на период ноћи.

Свакодневни живот представља мешавину разноврсних активности које су артикулисане на различите начине кроз јединствену комбинацију времена и простора (Буркит 2004). У савременом друштву, време је фрагментисано, као и простор, који је раздељен на сегменте – мреже транспорта (уситњене и међу собом), различите облике радних активности, забаве и релаксације. (Лефевр 2004: 74) По Лефевру, поменути фрагменти формирају хијерархију у којој рад постаје есенцијалан.

У раду је представљена рефлексивна свакодневног живота у оквиру отворених јавних простора у савременом добу када време постаје фрагментисано и просторно редефинисано, где се активности преклапају и утичу на јавни живот у урбаном окружењу. Спонтана трансформација стила живота, као и губитак идентитета простора заједнице, промовисаних у идеологији социјализма кроз активан однос међу корисницима, допринела је девастацији живота заједнице и одумирању пројектованих активности у оквиру отворених јавних простора, док је савремено доба допринело развоју нових начина конзумације ових простора. Истраживање, приказано у овом раду, ослања се на дефинисање образаца који некадашње просторе заједнице могу промовисати као просторе слободног времена у савременом контексту.

Просторни обухват

Кроз студију случаја простора стамбене четврти на обали Дунава у Београду (слика 1) представљене су специфичности флуидности граница отворених јавних простора са аспекта флексибилности.

Слика 1. Приобаље Дунава: територија општине Стари град, Београд

Просторна целина отворених стамбених блокова на Дорћолу представља градску четврт на обали реке Дунав која је репрезент стамбених насеља формираних у идеологији социјализма на територији Београда, у старом језгру града. Ову четврт, пројектовану и изграђену према начелима модерне архитектуре, промовишући вредност социјализма и унапређујући културу изградње вишепородичног становања у периоду у којем је настала, одликује присуство великог броја отворених јавних простора намењених разноликим активностима становника.

Стамбено насеље позиционирано је између пруге и одбрамбеног насипа приобаља и представља посебну целину на ободу компактне блоковске матрице Београда (слика 2). Објекти у блоку су доминантно стамбеног карактера, док се у приземљима појединих објеката могу наћи услужне делатности. У оквиру блокова, формираних у складу са концептом отворених блокова модернизма, налазе се неизграђене, уређене, отворене зелене и поплочане површине, у одређеној мери дефинисане намене (травњаци и озелењени делови, дрвореди, дечија игралишта, поплочани делови за седење и игру деце, паркинзи, и слично). Ове површине намењене су рекреацији и боравку становника вишепородичних стамбених објеката у оквиру блокова. Додатни квалитет ових отворених јавних простора чини и повезаност са дунавским приобаљем.

Слика 2. Јавни простор отворених стамбених блокова на Дорћолу

Данашњи развој приобаља не прати динамику послератног убрзаног раста Београда, као модерног града, у условима социјалистичке привреде и социјалистичког друштвеног уређења. Контекст приобаља Београда може се тумачити са аспекта пост-социјалистичке транзиције која започиње крајем прошлог века, а може се посматрати и као део производње простора глобалног урбаног друштва у савременом тренутку (Петровић Балубџић, 2018: 155). Имајући у виду да је на простору Београда унапређење амбијената приобаља веома успорен процес, као и да се развој овог сегмента дунавског приобаља завршио у време социјалистичког друштвеног уређења, трансформације су видљиве у начину употребе простора кроз дисперзију активности различитих врста корисника у оквиру целог подручја.

Ови отворени јавни простори – **простори заједнице**, пројектовани су као простор намењен пешацима и бициклистима и представљају места на којима се одвија јавни живот насеља (слика 3). Овај вид саобраћаја сугерише: спорије кретање, застајање, окупљање и задржавање, комуникацију и интеракцију корисника међу собом али и са окружењем. Имајући у виду наведено, овај тип простора намеће захтеве безбедности и сигурности корисника како би се пројектоване активности несметано одвијале. Простори су адекватно уређени како би омогућили разнолике активности на отвореном. Простори заједнице, у времену настанка, промовисали су вредности активног односа међу корисницима и стамбених објеката који их окружују – културе становања, и обрасце модерног живота у великим стамбеним насељима.

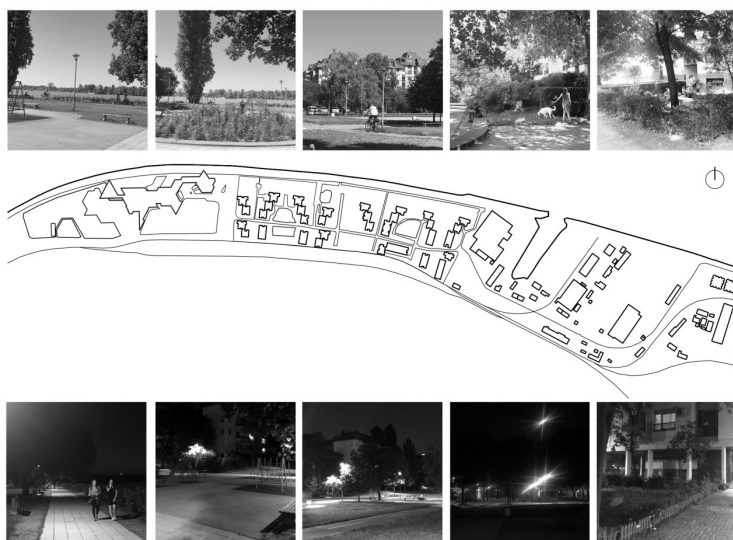
Слика 3. Стамбено насеље, Дорћол, Београд – приобаље реке Дунав: (а) отворени јавни простор; (б) стамбени објекти; (в) пешачке и бициклистичке трасе

Зона одређена стамбеним објектима представља својеврсну границу између приобаља и града у залеђу, која има дифузни карактер. Отворени простори, који прожимају овај појас, представљају паузе у изграђеној структури и одликује их доминантно транзитни карактер. Комуникацијски токови, потенцирани потребом града да се приближи реци, уз асимилацију са изграђеном структуром, поспешују динамичко искуство простора. Имајући у виду наведено, може се закључити да су флуидни карактер границе и њена флексибилност испољени кроз својство пропустљивости посредством формирања транзитне пешачке трасе која омогућава приступ дунавском кеју (слика 4). Основни карактер овог подручја осликан је кроз дифузност подручја границе.

Слика 4. Дифузни карактер границе: (а) динамика изграђеног фронт према реци; (б) однос речног тока и изграђене структуре; (в) продор кроз изграђену структуру блока – комуникацијски токови

Простори заједнице пројектовани су у складу са ритмом активности у периоду социјализма, где је доминантан развој активности у отвореном јавном простору у периоду обданице, док, у периоду ноћи, ови простори су пројектовани као приступни објектима становања без додатног задржавања корисника на отвореном. Имајући у виду да токови културе дефинишу начин употребе и густину интеракција, у савременом добу (слика 5) режими коришћења отворених јавних простора се мењају, ритам активности, услед стила живота, све више се преноси на вечерње часове.

Слика 5. Активности у оквиру простора заједнице: (а) активности у периоду обданице; (б) активности у ноћном периоду

Флуидни квалитети, који афирмишу токове, испољени су кроз кретање, као последицу веза градског језгра и реке, уз формирање доминантне трасе кроз појас стамбених блокова, са једне стране. Са друге стране, догађаји у оквиру отворених јавних простора, које одликује смена различитих активности – од релаксације у зеленилу између зграда, преко игре, рекреативних и спортских активности, до шеталишта уз реку; представљају динамична својства простора насупрот статичности изграђеног окружења. Имајући у виду да отворени јавни простори између објеката попримају транзитни карактер, неретко долази до појаве запоседања простора од стране корисника кроз формирање приватних башти које омогућавају развој индивидуалних (приватних) активности на отвореном. Ова појава у потпуности негира концепт простора заједнице у складу са идеологијом према којој су пројектоване.

Разнолике активности, као и различити режими коришћења простора, за последицу имају формирање дефинисаних зона које одликују разлике у степену интимности корисника у оквиру њих. Ове зоне су резултат присуства различитих својстава простора, дефинисаних како активностима, тако и околном структуром. Формирање различитих нивоа приватности и њихову хијерархију дефинише јасно зонирање простора изграђеним елементима, као и зеленилом. Нивои приватности последица су могућности развоја активности у којима корисници имају могућност: (1) да остваре дистанцу (изолирају се) у „цеповима” који се дефинишу у озелењеним просторима између објеката; (2) остваривања интеракције кроз игру, спортске и рекреативне активности у зони игралишта и спортских терена; као и (3) друштвених контаката у зони шеталишта реке. Избор дозвољава постизања жељеног комфора у простору, у физичком и психолошком смислу, кроз могућност успостављања одређене дозе изолованости у оквиру отвореног јавног простора.

Простори заједнице социјализма променом идеологије губе смисао – првобитна намена не испуњава потребе савремене свакодневице, активности слободног времена превазилазе предвиђени сценарио коришћења пројектованог простора заједнице. Ови простори, у ноћном периоду, постају искључиво пролазна места која усмеравају на активности које се дешавају на кеју (слика 5б). Трансформација начина употребе ових простора доводи до својеврсног губитка пројектоване архитектонске вредности. Међутим, својим амбијенталним карактеристикама, некадашњи простори заједнице испољавају потенцијал за унапређење кроз формирање простора слободног времена уз могућност формирања зона различитих нивоа приватности.

Закључак

У раду су представљене могућности трансформација конвенционалних доживљајних вредновања границе отворених јавних простора кроз концепт флуидности у архитектури. Својство флексибилности ове границе, испољено кроз њену релативност, дифузност и константну потребу за променом, испитано је кроз студију случаја Отворених стамбених блокова на Дорћолу. Тежиште истраживања засновано је на испитивању корисничког доживљајног искуства о просторима заједнице насталих под утицајем социјализма у савременом контексту. Истраживање је приказало релације образаца културе у периоду изградње објеката, друштвених и културолошких потреба и њихових промена, као и домена архитектуре у односу на стил живота данас.

Простори заједнице, изграђени у оквиру стамбених насеља под утицајем идеологије социјализма, презентовали су идеју о модерном животу, где сваки становник креира своје окружење и амбијент друштва. Ови простори поспешивали су идеје заједништва, кроз једнакост међу становницима насеља, балансирањем релација између индивидуе и колектива. Рутине свакодневице заснивале су се на веома уређеном дневном ритму, који су чиниле јасно разграничене поделе времена на: одмор, рад/едукацију, време подређено породици и време предвиђено за друштвене контакте.

Данас, стил живота одликује нерегулисана употреба времена, што доводи до фрагментације истог, уз доминантно преклапање активности у којима рад постаје примаран. Напретком технологија и развојем друштва, радне активности је могуће обављати на различитим просторима. Свакодневне активности и рутине се измештају са уобичајених простора и, у капиталистичком друштву, рад остварује доминацију над другима активностима. Дневни ритам постаје хаотичан и време обданице не задовољава потребу за обављањем свих активности, те се неопходност за остваривањем друштвених интеракција истискује у други план. Активности слободног времена, потиснуте радом, све се више померају у вечерње часове. Трансформација свакодневице доводи и до промена начина употребе простора заједнице где се осликава и расипање пројектованих архитектонских вредности. Губитак вредности заједнице, промовисане у идеологији социјализма, кроз активан однос међу корисницима, допринео је девастацији пројектованог идентитета ових простора. Савремено доба, уз нове видове конзумације времена, допринело је развоју нових облик употребе некадашњих простора заједнице.

Вредност овога рада огледа се у проширивању знања и интерпретације доживљаја архитектонских и амбијенталних вредности границе у односу на концепт флуидности у архитектури. Значај истраживања се рефлектује кроз интерпретацију доживљајних потенцијала отворених јавних простора насталих под утицајем идеологије социјализма, који су испољени кроз флуидност граница ових простора. Трансформације вредновања амбијента отвореног јавног простора, у оквиру комплексних урбаних односа града, дефинисане су токовима културе. Перцептивне вредности простора, као и атмосфера, условљене су потребама корисника за остваривањем жељеног комфора при обављању разноликих активности на отвореном које се спроводе у различитим временима.

Представљено истраживање формира основу за даље интерпретације сложености промена стила живота и њиховог утицаја на глобалну трансформацију градова и градских простора. Савремени теоријски приступи овој проблематици могу допринети успостављању платформе за нове пројектантске приступе и просторне интерпретације.

Будућа истраживања могу се наставити кроз трансдисциплинарну синтезу приступа проблему флуидности и савремених концепата теорије архитектуре и урбанизма, у циљу објашњавања остварених релација, приказивања њиховог порекла, као и могућих облика њихових интерпретација у савременом контексту. Такође, даља истраживања могу се наставити у правцу дефинисања некадашњих простора заједнице као простора слободног времена. Просторима слободног времена могу се сматрати сви простори у урбаној средини који поседују потенцијал за остваривање рекреације корисника, уз осећај безбедности у угодном амбијенту који одише пријатном атмосфером и дозвољава одмор, опуштање и забаву.

Литература

- Буркит (2004): I. Burkitt, „The time and space of everyday life”, *Cultural Studies*, 18(2/3), 211-227.
- Кастелс 1996: М. Castells, *The Rise Of The Networked Society*, 2. ed., Oxford: Blackwell Publishers.
- Лефевр 2004: H. Lefebvre, *Rhythmanalysis: Space, Time and Everyday Life*, London, New York: Continuum.
- Леонтијадис 2011: S. Leontiadis, „The Architecture of Public Open Urban Spaces; How to Define a Syntax in the Contemporary Urban Environment”, у: *PhIDAC III International Symposium*, Novi Sad: University of Novi Sad, 141-148.
- Лукаиту-Сидерис, Банерџи (1998): A. Loukaitou-Sideris, T. Banerjee, *Urban Design Downtown: Poetics and Politics of Form*. California: University of California Press.
- Норберг-Шулц 1990: С. Norberg-Schultz, *Stanovanje. Stanište, urbani prostor, kuća*, Beograd: Građevinska knjiga.
- Панцар 2010: М. Pantzar, „Future Shock – Discussing the Changing Temporal Architecture of Daily Life”, *Journal of Futures Studies*, 14(4): 1 – 22.
- Петровић Балубџић 2018: М. Петровић Балубџић, „Планирање и пројектовање урбане структуре приобаља Београда: трансформација урбаног пејзажа и третман наслеђа” (Докторска дисертација), Београд: Универзитет у Београду, Архитектонски Факултет.
- Ракоњац 2016: И. Ракоњац, „Феномен границе отвореног јавног простора и допринос осветљења наглашавању њеног значаја”, (Докторска дисертација), Београд: Универзитет у Београду, Архитектонски Факултет.
- Ракоњац, Јерковић-Бабовић (2019): И. Ракоњац, Б. Јерковић-Бабовић, „Флуидност границе отвореног јавног простора”, у: Мандић Б., Атанасијевић Ј. (ур.) *Рођење у музици New Born Art*, Књига III – XIII, Међународни научни скуп ФИЛУМ, Српски језик, књижевности, уметности, Крагујевац: Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет, стр. 379-390.
- Ристић Трајковић et al 2015: „Influence of the Socialist Ideology on the Conception of Multi-family Housing: New Urban Landscape and the Typological Models of Housing Units”, *Facta Universitatis, Architecture and Civil Engineering*, 13(2), pp. 167 – 179.
- Ристовић, 2007: М. Ристовић, *Приватни животи код Срба у двадесетом веку*, Београд: СЛЮ.
- Тофлер 1970: А. Toffler, *Future shock*, New York: Bantam.
- Занини 2002: P. Zanini, *Značenje granice. Prirodna, istorijska i duhovna određenja*, Beograd: Clio.

FLEXIBILITY AS AN ASPECT OF BOUNDARY FLUIDITY: THE INTIMATE RELATIONSHIP BETWEEN THE USERS AND OPEN PUBLIC SPACE

Summary

Boundary fluidity, from the aspect of flexibility, is manifested through the dynamic experience of architectural and ambient values of space during movement. Boundary flexibility is emphasized by conflicts that occur when two areas are fighting for the same contour and are demonstrated through a degree of familiarity, which dictates the limitations that determine the hierarchy of space privacy. The aim of this paper is to examine the intimate relationship between the users and space, through the analysis of boundary flexibility of the city's open public spaces in accordance with the contemporary rhythms of life in the urban context. Special focus is on the study of the relationships between the flows of culture, social needs and changes to the life rhythm in the contemporary age, as well as their reflections on activities in the open public space.

The transformation of lifestyle over time impacts the boundaries flexibility and the perceptual value of open public spaces, as well as change of activities within space. This stance is being examined through

a case study on a residential settlement on the Belgrade's riverside, designed through the influence of the ideology of socialism. The focus of this research is on examining the perceptual experiences of the modern user of former community spaces as a by-product of the socio-political patterns of the time in which they were built. The transformation of everyday life also leads to changes in the way the community space is used, as designed architectural values are reflected and scattered. The loss of community values, promoted by the ideology of socialism through an active relationship among users, has contributed to the devastation of the designed identity of these spaces. The contemporary age with its new types of time consumption has contributed to the development of new forms of former community spaces usages.

The contribution of this research is reflected in the potential improvements and the transformations of existing public spaces formed under the influence of socialist ideology through the boundary flexibility aspect, with the tendency to adapt to the development of the contemporary city. The paper establishes a basis for further interpretations of the complexity of lifestyle changes and their impact on the global transformation of cities and urban spaces. Contemporary theoretical approaches to this issue can contribute to the establishment of a platform for new design approaches and space interpretations.

Keywords: movement, flow, architectural values, ambient values, lifestyle

*Ivana M. Rakonjac
Bojana M. Jerković-Babović*

Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
Зборник радова са XIV међународног научног скупа
одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25–27. X 2019)

Књига III

**ЕКСПРЕСИВНОСТ И ИНТИМНОСТ У МУЗИЦИ
&
ТАКО МАЛЕ СТВАРИ:
ИНТИМНО У УМЕТНОСТИ
И КУЛТУРИ**

Лектура и коректура
Ђорђе Радовановић

За издавача
Зоран Комадина, редовни професор
декан Филолошко-уметничког факултета

Технички уредник
Стефан Секулић

Штампа
Филум, Крагујевац

Тираж
150

ISBN
978-86-80796-64-2

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78(082)
7.01(082)
745/749(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Српски језик, књижевност, уметност (14 ; 2019 ;
Крагујевац)

Српски језик, књижевност, уметност : зборник радова са XIV међународног
научног скупа одржаног на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
(25-27. X 2019.).

Књ. 3, Тако мале ствари: интимно у уметности и култури
/ уредници Биљана Мандић, Јелена Атанасијевић. - Крагујевац : Филолошко-
уметнички факултет, 2020 (Крагујевац : Филолошко-уметнички факултет). - 327
стр. : илустр. ; 24 cm

Текст ћир. и лат. - Тираж 150. - Стр. 5-7: О трокњижу са XIV Међународног
научног скупа Српски језик, књижевност, уметности / Уредништво. - О трећој,
уметничкој књизи зборника са XIV Међународног научног скупа Српски језик,
књижевност, уметност: стр. 9. - Напомене и библиографске референце уз текст. -
Библиографија уз сваки рад. - Summaries.

ISBN 978-86-80796-64-2

а) Музика - Зборници б) Ликовна уметност - Зборници в) Примењена
уметност - Зборници

COBISS.SR-ID 28363017

XIV међународни научни скуп
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
25–27. октобар 2019. године

**СРПСКИ ЈЕЗИК,
КЊИЖЕВНОСТ,
УМЕТНОСТ**

(ПРОГРАМ И КЊИГА РЕЗИМЕА)

Крагујевац, 2019.

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ
XIV међународни научни скуп

(Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 25–27. октобар
2019. године)

**ПРОГРАМСКО-ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР
МЕЂУНАРОДНОГ НАУЧНОГ СКУПА**

Председник

Мр Зоран Комадина, редовни професор

Потпредседници

Др Милош Ковачевић, редовни професор

Др Драган Бошковић, редовни професор

Секретари

Тамара Лутовац

Тијана Матовић

Маја Радивојевић

Ирена Кнежевић

**XIV MEЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП
СРПСКИ ЈЕЗИК, КЊИЖЕВНОСТ, УМЕТНОСТ**

(Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, 25–27. X 2019)

Петак, 25. 10. 2019.

**9.00–12.00 ХОЛ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
РЕГИСТРАЦИЈА УЧЕСНИКА**

**10.00 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА
ОТВАРАЊЕ СКУПА И ПОЗДРАВНЕ РЕЧИ**

**10.30 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА
ПЛЕНАРНА СЕДНИЦА**

Миланка Ј. Бабић (Пале)
Експресивност и екскламативност / 29

Часлав В. Николић (Крагујевац)
Дугме и поетика: мале ствари и интима
у романима Милоша Црњанског / 30

Марија М. Ђирић (Крагујевац)
Музика у српском анимираном филму у периоду 1949–1969. / 31

**11.30 ХОЛ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
КОКТЕЛ**

15.00–16.45 РУЧАК

20.00 СВЕЧАНА ВЕЧЕРА

I ЛИНГВИСТИЧКИ ДЕО СКУПА

Петак, 25. 10. 2019.

12.00–15.00 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

Секција I/1: Експресивност као језичка и стилистичка категорија

Председавају: Вера С. Ђевриз Нишић, Нина С. Милановић

Милош М. Ковачевић (Београд, Крагујевац)

Конструкције са експлетивно-експресивним *џа* у српском језику / 33

Јелена Јовановић Симић (Београд)

Нека запажања о експресивности и модалности / 34

Ивана Р. Јовановић (Крушевац)

Нека запажања о експресивности деинтерјекцијске творбе / 35

Вера С. Ђевриз Нишић (Сарајево)

О глаголној експресивности кроз новинарске жанрове / 36

Нина С. Милановић (Сарајево)

Стилске доминанте у роману *Велики јуриш*
Слободана Владушића / 37

Веселина В. Ђуркин (Сомбор)

Експресивне вриједности деминутива
у дјелу Исидоре Секулић / 38

Соња М. Миловановић (Београд)

Експресивност песничког текста Бранислава Петровића / 39

Јелена Љ. Спасић (Јагодина), Сања Ж. Ђуровић (Крагујевац)

Морфолошки и творбени аспект дечијих неологизама / 40

Петак, 25. 10. 2019.

**12.00–15.00 САЛА ЗА СЕМИНАРЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
Секција I/2: Експресивне јединице у контрастивној анализи**

Председавају: Тиана М. Тошић Лојаница, Јелена Р. Даниловић
Јеремић

Дејан М. Каравесовић (Крагујевац)

Експресивне језичке структуре у преношењу туђег говора
у енглеском и српском / 41

Ема Н. Живковић (Ниш)

Језички изрази у продукцији говорног чина одбијања
у српском и енглеском / 42

Тиана М. Тошић Лојаница (Крагујевац)

Експресивни и преводни потенцијал визуелног дијалекта / 43

Валентина В. Будинчић (Београд)

Експресивна функција англицизама у сфери
маркетинга у спорту / 44

**Горица Р. Томић (Крагујевац), Јелена Р. Даниловић Јеремић
(Крагујевац)**

Експресивност у називима хране и пића: анализа сливеница / 45

Милан Д. Тодоровић (Крагујевац)

Разумевање експресивних скраћеница на енглеском језику и
њихов преводни еквивалент на српски језик / 46

Даница М. Јеротијевић Тишма (Крагујевац)

Фонетски параметри исказивања емоција на српском (J1) и
енглеском (J2) језику 47

Петак, 25. 10. 2019.

17.00–20.00 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

Секција I/3: Експресивне јединице на сваком од нивоа језичке анализе

Председавају: Милица С. Баџић, Стефан Д. Тодоровић

Наташа А. Спасић (Крагујевац)

Експресивност поредбених јединица у српском језику / 48

Јулијана С. Деспотовић (Крагујевац)

Експресивност реченица без предиката у дијалогским микродискурсима / 49

Александра Д. Ракић (Крагујевац)

Експресивни супстантиви у роману *Време кокошки* Добрила Ненадића / 50

Стефан Д. Тодоровић (Крагујевац)

Експресивност и сликовитост као конституенти перифрастичких глагола у језику новинарства / 51

Марија С. Раковић (Крагујевац)

„Говор у говору, исказ у исказу, говор о говору, исказ о исказу” у збирци кратких прича *Играјти срцем* Драгане Денић / 52

Катарина Б. Субановић (Крагујевац)

Реченична експресивност са становишта синтаксе у сатирама *Укидање стирасији*, *Озбиљне, научне ствари* и *Вођа* Радоја Домановића / 53

Милица С. Баџић (Крагујевац)

Новоговор Брегзита и Трампоманије у свету постистине: инстант неологизми као експресивно средство у српском новинарском дискурсу / 54

Петак, 25. 10. 2019.

17.00–20.00 САЛА ЗА СЕМИНАРЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
Секција I/4: Експресивне јединице на сваком од нивоа језичке
анализе

Председавају: Тања З. Русимовић, Марина В. Кебара

Тања Ј. Танасковић, Бојана М. Вељовић (Крагујевац)

Соматске поредбене фразеолошке јединице
у зетско-сјеничком дијалекту / 55

Тања З. Милосављевић (Београд)

Експресивна вербализација концепта (не)хигијене у призренско-
тимочким говорима / 56

Вјара А. Најденова (Пловдив)

Тирето като втрешнолимитативен пунктуационен знак / 57

Марина В. Кебара (Крагујевац)

Гендерно испољавање експресивности на нивоу лексике у
књижевноуметничком дискурсу / 58

Јелена М. Павловић (Крагујевац)

(Не)експресивно изражавање наредби и дужности у *Зборницима
закона и уредаба Кнежевине Србије из 1840. и 1845. године* / 59

Мирјана Р. Обрадовић (Крагујевац)

Именослов романа *Очеви и оци* Слободана Селенића / 60

**Бранка Л. Миленковић (Крагујевац), Тања З. Русимовић
(Крагујевац)**

Експресивност у усменој реализацији академског дискурса:
маркери наглашавања и маркери става емитента / 61

Субота, 26. 10. 2019.

9.00–12.00 ХОЛ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
РЕГИСТРАЦИЈА УЧЕСНИКА

Субота, 26. 10. 2019.

9.00–12.00 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

Секција I/5: Експресивне јединице у контрастивној анализи

Председавају: Ана С. Јовановић, Анђелка Д. Пејовић

Ана С. Јовановић (Београд), Ивана Ј. Вучина Симовић (Београд)

Експресивност у започињању нарације на српском језику код једнојезичне и двојезичне деце / 62

Анета Г. Тривић (Крагујевац), Анђелка Д. Пејовић (Београд)

Експресивни обрасци у фразеологији српског и шпанског језика / 63

Горана Г. Зечевић Крнета (Крагујевац)

Средства парајезичке експресивности у писаном дискурсу: анализа примера у књизи Хорхеа Букаја *Déjate que te cuente...* / 64

Ивана Б. Палибрк (Крагујевац)

Експресивност графостилема у роману *The Raw Shark Texts* Стивена Хола / 65

Јелена М. Јосијевић (Крагујевац)

(Не)експресивне суперлативне конструкције са лексемом *top* у савременом енглеском језику / 66

Ана Љ. Вучићевић (Крагујевац)

Реторичка организација академских приказа књига на српском и енглеском језику / 67

Даница Б. Недељковић (Крагујевац), Софија И. Мијовић (Крагујевац)

Експресивни именички деривати са суфиксима *-ler* и *-ling* у немачком језику и њихови преводни еквиваленти у српском / 68

Субота, 26. 10. 2019.

9.00–12.00 САЛА ЗА СЕМИНАРЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
Секција I/5: Питања превођења експресивних језичких
јединица

Председавају: Тијана В. Ашић, Александра Б. Шуваковић

Тијана Н. Кукић (Београд)

Експресивност италијанског члана и његови српски еквиваленти / 69

**Милена Б. Јововић (Крагујевац), Александра Б. Шуваковић
(Крагујевац)**

О колоквијализмима у преводу романа *Долазим по тебе и водим
те са собом* и *Како бог зајоведа* Николоа Аманитија на српски
језик / 70

Тијана В. Ашић (Крагујевац)

Експресивна вредност заменичког прилога *иу* / 71

Веран Ј. Станојевић (Београд)

Синтаксичко-семантички и стилистички аспекти употреба
лексема *један* у превођењу са француског на српски језик / 72

Вера Ж. Јовановић (Крагујевац)

Превођење крњег перфекта на француски језик / 73

**Јелена Р. Китановић (Крагујевац), Марија Д. Исаиловић
(Крагујевац)**

Полифонијска наратија у роману
Леон Африканац Амина Малуфа / 74

Јована З. Миловановић (Београд)

Афективни глаголи *aimer, adorer, préférer* и *détester*
у настави француског језика за почетнике / 75

Александра Б. Недељковић (Београд)

Тематска прогресија у српском и француском
књижевном тексту / 76

15.30 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

ЗАТВАРАЊЕ СКУПА

II КЊИЖЕВНОКУЛТУРОЛОШКИ ДЕО СКУПА

Петак, 25. 10. 2019.

12.00–15.00 СВЕЧАНА САЛА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА

Секција II/1: Тако мале ствари: интимно у књижевности и култури

Председавају: Снежана М. Милосављевић Милић, Светлана М. Рајичић Перић

Александар М. Јерков (Београд)

Никад ништа веће. Апсолутна интимност, уметничка вредност и епохални смисао књижевности / 79

Саша Ж. Радовановић (Крагујевац)

Хајдегер: крчаг, ствар, свет / 80

Снежана М. Милосављевић Милић (Ниш)

Колико су мале *Мале џриче* / 81

Dubravka K. Bogutovac (Zagreb)

Теорија и пракса најкраћих прича / 82

Tomislav B. Brlek (Zagreb)

„Mali čovek” ili pokušaj da se iscrpi tekst:

David Albahari i Branko Maleš / 83

Драган Б. Бошковић (Крагујевац)

Велико смањивање песничтва: Поетски (мета)трагови

малих знакова, предмета, речи, гласова и мелодија у

поезији Драгана Бошковића / 84

Зорица П. Хаџић (Нови Сад)

Слика интимног света српског грађанског друштва (*Привиђења*

Милана Кашанина) / 85

Nicoletta N. Sabassi (Парма)

Мултифункционалност сценских предмета

у првој српској комедији / 86

Светлана М. Рајичић Перић (Крагујевац)

Ars erotica и scientia sexualis у литератури и приватном/јавном простору живота / 87

Adrijana N. Vidić (Zadar)

„Svačiji dnevnik i svačija sudbina”: понеšto о sestri Robina Hooda / 88

Марија В. Лојаница (Крагујевац)

Свећа: уводно поглавље у онтологију нестајања / 89

Петак, 25. 10. 2019.

12.00–15.00 А5 ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Секција II/2: Тако мале ствари: интимно у књижевности и култури

Председавају: Биљана Р. Влашковић Илић, Тијана З. Матовић

Александар Б. Недељковић (Крагујевац)

Ситније од врло ситног: нанотехнологија у књижевности и (још не) у стварности /90

Томислав М. Павловић (Крагујевац)

Ариелове песме Т. С. Елиота као израз његове религиозне интима /91

Јасмина А. Теодоровић (Крагујевац)

Интимна историја сексуалности / 92

Биљана Р. Влашковић Илић (Крагујевац)

Подрум, два мала прозора и Бекет: од апсурда до реализма? / 93

Јована С. Павићевић (Крагујевац)

Од емоционалног до саучесничког воајеризма: интимна историја „четвртог зида” / 94

Тијана З. Матовић (Крагујевац)

Интимни механицизам душе у роману *Не дај ми никада да одем* Казуа Ишигура / 95

Наташа З. Антонијевић (Крагујевац)

Интима и односи моћи у *Лейошници* Линејна Мартина Макдоне /96

Владимир Љ. Станковић (Крагујевац)

Пријатељство и ривалство у роману *Тродневно пушовање*
Дозефа Бојдена / 97

Милица М. Карић (Крагујевац)

„Мој кутак” – просторије у којима Холокауст спаја
прву и другу генерацију / 98

Петак, 25. 10. 2019.

17.00–20.00 СВЕЧАНА САЛА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА

**Секција II/3: Тако мале ствари: интимно у књижевности и
култури**

Председавају: Јеленка Ј. Пандуревић, Анка Ж. Симић

Маја М. Анђелковић (Крагујевац)

„На благослов душе и тела”: о даровима Светог Саве студеничком
игуману Спиридону / 99

Анка Ж. Симић (Крагујевац)

Симболичка шифра малих ствари: онострано мале иконе у
Јефимијином делу / 100

Николина П. Тутуш (Нови Сад)

Стари српски записи – ситнице које осветљавају живот нашег
средњовековног човека / 101

Драгољуб Ж. Перић (Нови Сад)

Вели њему Краљевићу Марко (Говорна карактеризација Марка
Краљевића у певачком опусу Тешана Подруговића) / 102

Наташа С. Дракулић Козић (Нови Сад)

„Долете челка од Бога” – симболика пчеле
у српској обредној лирици / 103

Јеленка Ј. Пандуревић (Бања Лука)

Фолклорни имагинаријум и еротика малих ствари / 104

Смиљана Ж. Ђорђевић Белић (Београд)

Приче о сновима о умрлима: митологија свакодневице / 105

Душан Р. Живковић (Крагујевац)
Деминутиви у српским народним успаванкама / 106

Александра Д. Матић (Крагујевац)
Кодирање фолклорне интима у усменој лирици / 107

Петак, 25. 10. 2019.

17.00–20.00 А5 ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Секција П/4: Тако мале ствари: интимно у књижевности и култури

Председавају: Софија Д. Божић, Ана С. Живковић

Оливера С. Марковић (Ниш)
Дескриптеме у роману *Два идола* Богобоја Атанацковића / 108

Ана С. Живковић (Крагујевац)
Микроисториографска фикција:
ловачке приче српског реализма / 109

Софија П. Савић (Нови Сад)
Укидање интима у антиутопијској драми
После милијон година Драгутина Илића / 110

Софија Д. Божић (Београд)
Лични свет Срба у Далмацији: студија случаја
породице Лежаић / 111

Емилија П. Манчић (Нови Пазар)
Предмети „потопљеног детињства”.
Ретро-фетишизам или посткомунистичка носталгија? / 112

Василиса Н. Цветковић (Ниш)
Детективски симболи Шерлока Холмса
– трансмедијални приступ / 113

Александра М. Цветковић (Крагујевац)
Инсекти као парадигме цивилизација (Симболичка способност
бубе у културно-историјском дискурсу) / 114

Ана С. Дошен (Београд)

Фетишизација интимног: гротеска и натурализам у Ранповој причи „Човечја фотеља” / 115

Марија М. Шљукић (Београд)

Феноменологија имагинације Гастона Башлара као парадигма за сагледавање *Семољ горе* и *Семољ земље* Мира Вуксановића / 116

Марија М. Грујић (Београд)

Сакристија малих ствари:
Интимност у прози Румене Бужаровске / 117

Милица Љ. Вучковић (Нови Сад)

Магична зб(и)рка успомена: мистерија предмета,
људи и љубави у роману *Музеј невиности* Орхана Памука / 118

Субота, 26. 10. 2019.

**9.00–12.00 ХОЛ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
РЕГИСТРАЦИЈА УЧЕСНИКА**

Субота, 26. 10. 2019.

**9.00–12.00 СВЕЧАНА САЛА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА
Секција II/5: Тако мале ствари:
интимно у књижевности и култури**

Председавају: Данијела М. Јањић, Владимир Б. Перић

Јована М. Копања (Крагујевац)

Црвени јорган у халуцинаторно-сневном акту и на јави у роману *Нечиста крв* Борисава Станковића / 119

Владимир Б. Перић (Крагујевац)

Ропографска симфо/какофонија: дадаистички свет малих ствари / 120

Ана М. Марковић (Крушевац)

Симболи оностраности у приповеци „Запис о даровима моје рођаке Марије” Момчила Настасијевића / 121

Нина З. Говедар (Бања Лука)

Конституисање личног свијета Андрићевих ликова / 122

Tatjana Đ. Đurišić Bečanović (Nikšić)

Поремећаји приватних ритуала у Лалићевом роману *Лељеска гора* / 123

Оља С. Василева (Крагујевац)

Мала историја запаучених (*Вук и звоно* Миодрага Булатовића) / 124

Данијела М. Јањић (Крагујевац)

Белијеви сонети као минијатурне драме у књизи

Код Хиџерборејаца Милоша Црњанског / 125

Ђорђе Р. Радовановић (Крагујевац)

Све ће тајно постати јавно – простор суицидалне интиме у модерничкој књижевности / 126

Дина М. Липјанкић (Крагујевац)

Мали знаци (не)пажње у *Роману о Лонгону* / 127

Маша Р. Станишић (Ниш)

Актен-ташна, шешир, штап, наочари. Кондуктер Едуарда Сама: свет ствари као ослонац и носилац идентитета јунака / 128

Субота, 26. 10. 2019.

9.00–12.00 А5 ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Секција II/6: Тако мале ствари:

интимно у књижевности и култури

Председавају: Јелена М. Тодоровић Васић, Ђорђе М. Ђурђевић

Јелена М. Тодоровић Васић (Крагујевац)

Ко говори у Гогољевом „Портрету“:

ствари/предмети/материја или човек? / 129

Милош М. Јовановић (Крагујевац)

Фантастика као скривена шифра бајковитог

света малих ствари у књижевности / 130

Ђорђе М. Ђурђевић (Крагујевац)

Велики оргазам Мале Сирене:

Еротолошки потенцијали бајке „Мала сирена“ / 131

Нина Б. Марковић (Крагујевац)

Јутарња кафа Зена Козинија и Сванов кишобран
у књизи есеја *Колумбово јаје* Радослава Петковића / 132

Јасмина Б. Тешовић (Крагујевац)

Нестајање малих ствари у роману
Давидова лисица Давида Менаша / 133

Наташа П. Ракић (Крагујевац)

Поетика малих ствари у послератним
кратким причама Волфганга Борхерта / 134

Бранка Б. Огњановић (Крагујевац)

Минијатуризација технологије и постантропоцентризам у роману
Стаклене пчеле Ернста Јингера / 135

Милица В. Теслић (Нови Сад)

Тајновитост и сензационалност ситница
и скровитих предела и простора из перспективе
малишана у делима за децу Бранка Ђопића / 136

Ивана С. Манић (Крушевац)

Дечје играчке у функцији родне социјализације / 137

Субота, 26. 10. 2019.

12.00–15.00 СВЕЧАНА САЛА ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА
Секција II/7: Тако мале ствари: интимно у књижевности и
култури

Председавају: Сања Ђ. Мацура, Слађана Л. Илић

Сања В. Голијанин Елез (Нови Сад)

Један фрагмент о онтологизацији поезије Стевана Раичковића –
поетска духовност лимеса као лирика првобитне довршености
(између заборављеног почетка и изостављеног краја) / 138

Миломир М. Гавриловић (Крагујевац)

Митско обликовање интимних простора и свакодневних
појава у раним песничким збиркама Васка Попе / 140

Сања Ђ. Мацура (Бања Лука)

Интимни ритуали и лични простори ликова
у романима Слободана Селенића / 141

Сузана Р. Бунчић (Источно Сарајево)

Свакодневица и фељтон – „крупне ситнице” прозе М. Капора / 142

Слађана Л. Илић (Београд)

Интимно у стваралаштву Јелене Ленголд / 143

Снежана С. Башчаревић (Приштина)

Пајићеве песме о малим стварима / 144

Јелена З. Милић (Ниш)

Историјат Чипендејл сточића у роману *Лађум*
Светлане Велмар-Јанковић / 145

Јелена С. Младеновић (Ниш)

Свет из утичнице – границе интимног света
у поезији Петра Матовића / 146

Емина С. Перић Комненовић (Крагујевац)

Интимно и урбано у поезији Ане Ристовић / 147

Милан Б. Громовић (Нови Сад)

Поморанца као шифра мотивског уланчавања
у роману *Велики јуриш* Слободана Владушића / 148

Субота, 26. 10. 2019.

12.00–15.00 А5 ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Секција II/8: Тако мале ствари: интимно у књижевности и
култури**

Председавају: Мирјана М. Секулић, Владимир Ј. Карановић

Марија М. Панић (Крагујевац)

Приказ кућа у француској књижевности
у периоду од 12. до 14. века / 149

Јелена Н. Арсенијевић Митрић (Крагујевац)

Бревијар малих ствари у роману Гистава Флобера *Госпођа Бовари* / 150

Павле Ђ. Ботић (Нови Сад)

Убиство као ситница у Камијевом *Странцу* / 151

Станислав М. Томић (Зворник)

Мало као скровиште великог – етички
и естетички образац *Малог принца* / 152

Сара М. Симић (Крагујевац)

Пропаст интимности у роману
Књиџа смеха и заорава Милана Кундере / 153

Биљана С. Тешановић (Крагујевац)

Ментални микрокосмос и интрасубјективна
полифонија у роману *Ти се не волиш* Натали Сарот / 154

Милена Р. Нешић Павковић (Крагујевац)

Сакупљачи ситница – Киш и Перек / 155

**Мирјана М. Секулић (Крагујевац), Владимир Ј. Карановић
(Београд)**

Детаљи који говоре: *Оријент* Висентеа Бласка Ибањеса / 156

Светлана В. Стевановић (Крагујевац)

Огледала у роману *Стари гринџо* Карлоса Фуентеса / 157

Катарина Г. Мијаљевић (Крагујевац)

Књижевност без љубави нема смисла:
потребно је свему ићи у сусрет као што је то
чинила Ремедиос Варо у роману *Месец у кавезу* / 158

15.30 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

ЗАТВАРАЊЕ СКУПА

III МУЗИКОЛОШКИ ДЕО СКУПА

Петак, 25. 10. 2019.

12.00–15.00 СВЕЧАНА САЛА ДРУГЕ КРАГУЈЕВАЧКЕ
ГИМНАЗИЈЕ

Секција III/1: Музика као експресивни елемент медија

Председава: Катарина В. Ерић

Катарина В. Ерић (Крагујевац)

Микронарација: voice-over као стидљиви
гост у играном филму / 161

Ерна Б. Делић (Београд)

„Romeo + Juliet” – ’хипногена призма’
Лурмана кроз Шекспира до Вагнера / 162

Маја В. Радивојевић Славковић (Крагујевац)

Уметност у сновима/снови у уметности: Владан Радовановић и
„Мало вечно језеро” / 163

Зорица Б. Митев-Војновић (Крагујевац)

Опера *Плашић* Ђакома Пучинија у инсценацији диригента / 164

Ања З. Лазаревић Коцић (Крагујевац)

„Плаве бележнице” – интимни музички записи Макса Рихтера / 165

Дина Д. Војводић (Крагујевац)

Аналитичка виђења Петра Бингулца – циклус „60 емисија” / 166

Катарина Д. Лазаревић Сретеновић (Крагујевац)

Портал као динамички архив – анализа садржаја
музике на порталима „Ритам града” и „иКрагујевац” / 167

Силвана П. Грујић (Београд)

Аудио-визуелна збирка „New European Songbook”
– „Нова европска песмарица” као медијски формат
нарације и експресије / 168

Петак, 25. 10. 2019.

**17.00–20.00 СВЕЧАНА САЛА ДРУГЕ КРАГУЈЕВАЧКЕ
ГИМНАЗИЈЕ**

Секција III/2: Музичко-педагошка експресивност и интимност

Председава: Биљана Љ. Мандић

Александар Ч. Вуловић (Крагујевац)

Утицај тембра хармонике и клавира на
успешност записивања трогласних хомофоних диктата / 169

Биљана Љ. Мандић (Крагујевац)

Модернизација основношколских програма
за предмет Музичка култура: нови педагошки изазов / 170

Зоран Ж. Божанић (Београд)

Проблеми у раду наставника почетника
на предмету Контрапункт у средњој музичкој школи / 171

Марија К. Ивановић (Ужице)

Експресивност у дечјем музичком стваралаштву
и извођаштву – подстицање делима Пола Клеа / 172

Ивана М. Милић (Јагодина)

Методички аспекти примене анимираних
филмова у музичком васпитању / 173

**Катарина Р. Станојевић (Јагодина), Наташа М. Вукићевић
(Јагодина)**

Слушање музике и ликовни израз деце предшколског узраста / 174

Мирко Р. Јеремић (Гроцка)

Музичке апликације и њихова употреба
у настави музичких предмета / 175

**Ирена Р. Станишић (Крушевац), Власта М. Липовац
(Крушевац)**

Народна плесна активност – кораци „Моравца”
у оквиру народне традиције деце предшколског узраста / 176

Виолета Т. Јокић (Београд)

Музичка пракса Милинка Ивановића као пример
спектакуларизације савременог фурулаштва / 177

Данијела Д. Здравих Михаиловић (Ниш)

Ромска музичка пракса у Нишу / 178

Субота, 26. 10. 2019.

**9.00–12.00 ХОЛ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
РЕГИСТРАЦИЈА УЧЕСНИКА**

Субота, 26. 10. 2019.

**12.00–15.00 СВЕЧАНА САЛА ДРУГЕ КРАГУЈЕВАЧКЕ
ГИМНАЗИЈЕ**

**Секција III/2: Експресивност и интимност у музичком
стваралаштву**

Председава: Невена Ј. Вујошевић

Невена Ј. Вујошевић (Крагујевац)

Поглед кроз кључаоницу: минималистички потпис Владимира
Трмчића у „Пет хаику” за флауту, виолончело и хармонику / 179

Радост Ж. Галоња Кртинић (Београд)

Експресивност музике „машина, фабрике и возова”: одједи
конструктивизма у балету „Челични скок” Сергеја Прокофјева / 180

Ана Б. Њатовић (Звечан)

Интроспекција из излога. Изазови компоновања
и извођења интимности на примеру „Фонација”
за глас и електронику Ане Њатовић / 181

Ивана Д. Огњановић (Звечан)

„Lonesome Skyscraper” – од звучног узорка, као
интимног музичког језгра, до полифоног музичког мишљења / 182

Јелена М. Младеновски (Крагујевац)

Цвеће у руху музике у минијатурама Јана Сибелијуса / 183

Александра П. Ивковић (Београд)

Шенкеријанска анализа Шопенове „Мазурке оп. 33 бр. 4” / 184

Милена М. Јовановић (Крагујевац)

Употребна и семантичка вредност додекафонске
технике у делима композитора Прашке групе / 185

Биљана М. Павловић (Лепосавић)

Педагошка вредност *Руковети* Стевана Мокрањца / 186

15.30 СВЕЧАНА САЛА РЕКТОРАТА

ЗАТВАРАЊЕ СКУПА

IV ПРИМЕЊЕНА И ЛИКОВНА УМЕТНОСТ

Петак, 25. 10. 2019.

12.00–15.00 САЛА ЗА СЕДНИЦЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА

Секција IV/1: Тако мале ствари: интимно у уметности и култури

Председава: Јелена В. Атанасијевић

Милан Д. Максимовић (Београд)

Дискурс интимности у стамбеној архитектури / 189

Драгана М. Васиљевић Томић (Београд), Александра М. Угриновић (Београд)

Партенон vs Нови акропољски музеј / 190

Јелена П. Ристић Трајковић (Београд), Ана З. Никезић (Београд)

Ново читање модерне архитектуре:

изградња културног простора Новог Београда / 191

Бојана М. Јерковић (Београд), Небојша С. Фотирић (Београд)

Контекст умрежености и терминал-архитектура:

позиција архитектонске форме у просторима

токова савременог града / 192

Душан Д. Милановић (Београд)

Архитектонски конкурси као алат истраживања,

студија случаја: Nonarchitecture конкурси / 193

Вања Р. Спасеновић (Београд), Ивана М. Ракоњац (Београд)

Атмосферска целина Скадарске улице у Београду / 194

Ивана М. Ракоњац (Београд),

Бојана М. Јерковић Бабовић (Београд)

Флексибилност као аспект флуидности границе / 195

Маријана В. Пауновић (Београд)

Примена перспективне методе у савременој уметничкој пракси / 196

Лазар Д. Мандић (Крагујевац)

Светлост, сенка и ефекти сунчаног осветљаја
као елемент естетике постсоцијалистичких градских тргова
– пример градски трг Продор у Крагујевцу / 197

**Јелена В. Атанасијевић (Крагујевац), Драган Н. Марчетић
(Београд)**

Интимно у архитектури – кључни аспекти
у дизајнирању простора / 198

Петак, 25. 10. 2019.

17.00–20.00 САЛА ЗА СЕДНИЦЕ ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА

Секција IV/2: Тако мале ствари: интимно у уметности и култури

Председава: Војислав Л. Илић

Дијана Л. Метлић (Нови Сад)

Илустрована поезија Лене Леклерк и њен значај
за књижевни легат српске сликарке Љубице Цуце Сокић / 199

Неда Н. Радоичић (Београд)

Интертекстуалност у дигиталној инсталацији
Криса Маркера „Слике на изложби” из 2008. године / 200

Suzana J. Marjanić (Zagreb)

Metla, partviš i Singerica u izvedbenim umjetnostima RH scene / 201

Јована Н. Ђорђевић (Јагодина)

Интимна исповест Фриде Кало као уметнички чин / 202

Миа М. Арсенијевић (Јагодина)

Нежно и чврсто – интимни свет Гордане Каљаловић / 203

**Тамара М. Стојановић Ђорђевић (Крагујевац), Војислав Л.
Илић (Крагујевац)**

Индивидуализација у настави ликовне културе / 204

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Матични научни одбор за језик и књижевност

Матични научни одбор за језик и књижевност Министарства просвете, науке и технолошког развоја потврђује да су радови публиковани у зборницима ниже наведених међународних научних скупова, на основу Правилника о поступку и начину вредновања и квантитативном исказивању научноистраживачких резултата истраживача ("Службени гласник РС" број 24/16, 21/17 и 38/17), верификовани од стране Матичног научног одбора за језик и књижевност као радови категорије М14 (монографска студија/поглавље у књизи М12 или рад у тематском зборнику међународног значаја) почев од 2011. године:

- Међународни научни скуп *Језик, књижевност, уметност*, који организује Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу,
- *Међународни научни састанак слависта у Вукове дане*, који организује Филолошки факултет Универзитета у Београду и Међународни славистички центар,
- Међународни научни скуп *Језик, књижевност, _____* (последња реч у називу се мења у складу са годишњом динамиком скупа), који организује Филозофски факултет у Нишу, и
- Међународни интердисциплинарни симпозијум *Сусрет култура*, који организује Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

Београд, 13. марта 2019.

Председник Матичног научног одбора

Проф. др Милош Ковачевић